Samgonguskjal millum Javnaðarflokkin og Fólkaflokkin

Politiski setningurin
Javnaðarflokkurin og Fólkaflokkurin eru samdir um at skipa politiska samgongu á løgtingi og at skipa landstýri fyri løgtingsvalskeiðið 1990-1994.

Endamálini við politikki samgongunnar eru at skapa javnvág í samfelagsbúskapin, at røkja fiskastovnarnar á Føroya-leiðunum við skynsemi og við ábyrgd fyri framtíðini, at fáa fiskivinnuna at hvíla í sær sjálvari, at virka móti arbeiðsloysi, at menna samfelagið, at gera nýggja og meir rættvísa skattaskipan, at loysa undirgrundarmálið, at gera sjálvstýrislóg og nýggja stýrisskipan fyri Føroyar, at verja umhvørvið á sjógvi og landi, og at røkja og menna føroyskan mentanar- og siðaarv.

1. Búskapar, fíggjar- og skattapolitikkur
Endamálið er at fáa javnvág í samfelagsbúskapin, at tryggja støðugan vøkstur og at útvega arbeiði til allar vinnuførar hendur.

Bólkur við umboðum úr landsstýrisins fíggjardeild, landsbanka og hagdeild ger ætlanir um landsins fíggjar- og búskaparviðurskifti. Eisini hevur hesin bólkur til uppgávu at meta um fíggjarligu og búskaparligu avleiðingarnar av politiskum tiltøkum.

Áðrenn 1. juli 1991 verður gjørd ein langtíðar fíggjarætlan við tilhoyrandi íløguætlan fyri árini 1992 til og við 1995.

Nýggj skattalóg: Arbeiðið at gera skattalóg at koma í gildi 1. jan. 1992 verður sett í verk eftir hesum meginreglum:

Miðað verður móti bruttoskattaskipan við proportionalskatti og einari skattafríari grundupphædd ístaðin fyri verandi persónsfrádráttir.

Landskattastigin verður broyttur, so eingin rindar meir enn helvt av síni inntøku í skatti til land og kommunu, og eingin rindar meir enn helvt av seinast vunnu krónuni.

Allir skattafrádráttir, eisini rentufrádráttur, falla burtur. Tann stuðul, sum í dag verður veittur fólki til byggjan ella keyp av bústaði sum rentufrádráttur, verður latin í broyttum líki.

Verandi skattalóg: verður frá 1. jan. 1991 soleiðis:

Marginalskatturin verður lækkaður í 1991. Skipað verður fyri, at skattatrekkið fyri hvørja lønarútgjalding ikki fer upp um 50% markið.

Rentufrádráttur av nýggjum privatum lánum verður ikki loyvdur. Tó eru lán (rentuútreiðslur upp til 60.000 kr. x 2) upptikin til keyp ella bygging av egnum bústaði, útbúgvingarlán og lán til gjalding av falnum veðhaldum, smbr. skjalprógv undantikin.

Rentufrádráttur verður bert givin í mun til ta upphædd, sum lánini verða niðurskrivað til, smbr. afturgjaldsavtalu, sum var í gildi 31.12.90. Avdráttarskái og longd avdráttartíð verða roknað sum nýggj lán.

Innlánsrenta verður skattað sum higartil, tó oman fyri 35.000 kr. x 2 mótroknað rentuútreiðslum av lánskuld oman fyri 60.000 kr. x 2 – til tess at fyribyrgja rentuspekulatión um skattin.

Í partafeløgum verða rentuinntøkur mótroknaðar rentuútreiðslum. Tó soleiðis at upphædd svarandi til rentur av skattaða eginkapitali felagsins primo ikki verður mótroknað.

Fyri privat vinnurekandi verður rentumótrokning gjørd við atliti til privatu ogn og skuld hjá viðkomandi.

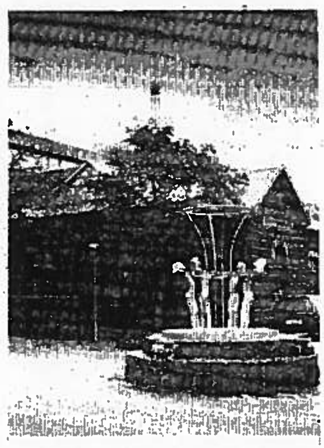

Virðið av fríum ágóðum, eitt nú bili, telefon, bústaði o.ø., verður skattað eftir veruligum virði.

Tvingaða samansparingin verður frá 1. jan. 1991 lækkað til:

110 – 150.000 kr: 0%
150 – 200.000 kr: 2%
200.000 – kr: 3%

og fellur burtur 31.12. í 1991.

Føroyskar eftirlønir í donskum pensiónsgrunnum verða skattaðar í Føroyum eftir nærri avgjørdum reglum.

Arbeiði við at fyrireika meirvirðisskipan (moms) heldur fram.

Landsbankin: Lógin verður endurskoðað.

Banka- og partafelagsmál: Nevnd verður sett at kanna vinnuskrásetingar-, partafelags-, bókhalds-, banka- og sparikassalógirnar við nýggjari lóggávu fyri eyga í tráð við tilíkar í grannalondunum og við atliti til alternativar inntøkukeldur.

Fíggjarlógin
Inntøkurnar á fíggjarlógini 1991 kunnu neyvan økjast, men inntøkureguleringar hjá nøkrum stovnum, eins og nýtslugjøld kunnu umhugsast til at lække játtanartørvin.

Útreiðslusíðan á fíggjarlógini skal lækkast við m.a.:

1. Lægri stuðuli til fiskivinnuna í tann mun, broyttar fortreytir gera tað møguligt.
2. Effektivisering av almennum stovnum, hvørs bygnaður og uppgávubýti verða endurskoðað.
3. Íløguætlanir, lógarbundnar og ikki, hjá landi og kommunum og kommunalum felagskapum verða endurskoðaðar og lagaðar til búskaparstøðuna.
Miðað verður móti, at fíggjarlógin 1992 javnvigar.

2. Fiskivinna
Ríkin verður fiskivinnupolitikkur, sum tryggjar skynsama stovnsrøkt, sum miðar móti at fáa veiðiflotan at hvíla í sær sjálvum, sum tryggjar fiskimonnum sømiliga úrtøku, og at veiðan verður umsitin á ein hátt, sum gevur mest møguligan samfelagsvinning. Til tess verður neyðugt frameftir at varðveita ávísa stuðulskipan.

Veiðitrýstið verður minkað við:

1. Upphøggingarstuðli og avmarking av: 2. fiskiloyvum, 3. fiskiøkjum, 4. veiðidøgum (við atliti til ymisk skipasløg og veiðihættir) til tess at náa málsetningin, at stovnarnir verða troyttir á skilagóðan hátt.

Miðað verður móti, at veiðiorkan verður minkað við um 10.000 tonsum (mett veiða) í 1991. Helvtin av hesum niðurskurði eigur at verða tikin burtur í fyrsta ársfjórðingi. Umsóknir um upphøgging verða avgreiddar skjótast gjørligt.

Lógin um upphøggingarstuðul verður ikki endurnýggjað.

Hetta skal eisini stimbra til skilagóðar fløgur og rakstur av veiðiførum. Endamálið er at veiða tað optimala. Men

av tí, at fiskastovnarnir eru nú ov hart troyttir, kann tað ikki gerast, sum er. Serliga verður víst til langtíðar tilráðingar frá Fiskirannsóknarstovuni og grundarlagið, hesar tilráðingar byggja á (ICES).

Lógin um ráfiskabýtið verður sett úr gildi.

Roynt verður at tryggja, at veiddi fiskurin og veiðiorkan ikki verða miðsavnað.

Roynt verður at varðveita nýggj og góð veiðifør í flotanum, sum nú ikki bera seg, um hildið verður, at veiðimøguleikar verða til teirra.

Lógir um endurnýggjan av fiskiskipaflotanum og um skipasmíð verða endurskoðaðar, so veiðiflotin verður á tøknifrøðiligum høgum støði, og skipasmíð í Føroyum verður varðveitt.

3. Fiskiídnaður
Í fiskivinnupolitikkinum verður dentur lagdur á góðskusjónarmið. Tí skulu virki og veiðifør vera so útgjørd, at tey kunnu framleiða fyrsta floks vøru svarandi til økjandi krøv frá marknaðinum. Løggildislógirnar verða at endurskoða alla tíðina, so tær samsvara við altjóða krøv.

Tað privata og tað almenna samstarva til at skapa professionellan menningarpolitikk við tí endamáli at bøta úrslitið av úrdráttum á hægri virkingarstigi við denti á nýggjum meirvirðisskapandi útflutningsvørum.

Arbeitt verður fyri, at fiskiídnaðurin og ídnaður annars ikki rindar hægri orkupris enn teir, føroyingar kappast við á heimsmarknaðinum. Eisini verður mælt til, at gjøld á útflutningsvinnuni verða lækkað/avtikin, so studningstørvurin minkar.

4. Alivinna
Alilóggávan verður lagað tøknifrøðiligu og umhvørvisligu umstøðunum.

Loyvistreytir verða endurskoðaðar og tillagaðar so hvørt, sum vitanin økist, og møguleikarnir broytast viðvíkjandi skiftisøkjum, dýpi, fóðurnýtslu, árligari framleiðslu osfrv. Møguleikar fyri fiskaaling á enn ikki nýttum økjum út móti havi, eitt nú í Vestmannasundi, á Viðvík og aðrastaðni, verða kannaðir.

Útflutningslóggávan verður endurskoðað.

Arbeitt verður fyri, at fóður o.o. útgerð verður framleidd í landinum.

Fráboðanarskylda alaranna um nýtslu av heilivági o.ø. verður skerpað.

Kynsbótararbeiðið verður ment og útbygt.

Fiskalæknatænastan verður endurskoðað, møguliga meir lík aðrari læknatænastu.

Spurningurin um trygging av alibrúkum út móti havi verður tikin upp.

Havaling hevði økt framleiðsluna, sum tilsvarandi størri fígging má finnast til.

5. Landbúnaður
Í almennum landbúnaðarpolitikki verður

í samráð við vinnuna sett upp endamál um, í hvussu stóran mun vit skulu/-kunnu verða sjálvbjargin við búnaðarvørum, og hvussu skjótt vit skulu náa hesum málsetningi.

Lógir um Jarðargrunn og jarðarbrúk verða endurskoðaðar við tí fyri eyga at økja virksemið á ávísum økjum.

6. Onnur vinnulívsmál

Ídnaðinum og aðrari vinnu verður útvegað best møguliga ráðgeving og stuðul við denti á nýskapan, og studningur bert veittur til íløgur og/ella menningararbeiði.

Roynt verður at gera føroyskan ídnað kappingarføran undir nýggjum altjóða kappingarreglum.

Skipasmíð verður at menna, verandi stuðulslóg endurskoðað til tess at gera skipasmiðjurnar meir kappingarførar, so vit klára at byggja okkara egnu skip og skip til útflutnings.

Stovnan av sáttmálaveðhaldsgrunni á privatum grundarlagi við avmarkaðari almennari luttøku verður kannað.

Skipasmiðjur og byggiharrar bera kostnaðin av sáttmálastovninum.

Møgulig komandi oljuvinna verður fyrireikað.

Settur verður á stovn fíggingargrunnur fyri at menna virksemið á útoyggjunum.

7. Orkumál

Kannað verður, í hvønn mun varandi orkukeldur kunnu verða útbygdar, og almenn luttøka er neyðug.

Orkusparandi politikkur, við denti á minni orkunýtslu á sjógvi og landi, verður rikin.

Orkuráðið fær umstøður at virka og ráðgeva myndugleikunum í víðari útbygging av náttúrligum orkukeldum.

Tryggjað verður gott samstarv millum landstýrið og SEV.

8. Almanna- og heilsumál

Endamálið við almanna- og heilsupolitikkinum er at varðveita vælferðarsamfelagið soleiðis, at øllum borgarum verður tryggjað sømilig lívikor uttan mun til aldur ella førleika.

Endurbúgvingin verður skipað, so brekað og møguleikaskerd fáa best møguligt gagn burturúr. Brekað fólk eiga framíhjárætt til arbeiði hjá tí almenna, um tey annars lúka fakligu fortreytirnar.

Ellis- og røktarheim, smærri vistar- og umlættingarheim verða bygd sambært raðfesting fyri almennar útbyggingar. Nýggj ætlan fyri hetta økið verður gjørd.

Virkað verður fyri, at gomul kunnu búgva heima, so leingi tey sjálvi ynskja tað.

Fólkapensiónin verður økt við eykapensiónsgrunni, sum allir arbeiðsgevarar og løntakarar frá 1. jan. 1992 rinda hvør sítt hálva prosent av lønini í, og sum byrjar at gjalda út frá 1997 eftir nærri fastløgdum reglum. Støða verður tikin til, hvussu B-skattgjaldarar rinda sítt hálva prosent.

Barnastyrkur verður veittur barnafamiljum. Fyribils verður hetta gjørt um skattaskipanina.

Langtíðarætlan við sparing og rationalisering fyri eyga verður gjørd fyri heilsu- og sjúkrahúsverkið. Eisini verður gjørd heildarætlan fyri sjúkrahúsbygging og fyri samstarv millum tey trý sjúkrahúsini.

Primera heilsutænastan verður útbygd við denti á fyribyrgjandi heilsutænastu.

Tiltøk at bøta um ferðslutrygdina verða framd.

Viðgerðin av rúsdrekkatrupulleikum verður samskipað. Upplýsing verður økt, serliga millum ungfólk, um vanda og avleiðingar av misnýtslu av tubbakki, rúsdrekka og turvelvandi drøggi.

9. Íbúðarmál

Kannað verður um møguleikar í lógini um rentustudning til samansparing til sethúsa- og íbúðabygging. Eggjað verður til samansparing til bústað.

Í samráð við kommunur, feløg og stovnar verður kannað, hvussu Íbúðargrunnurin kann fáast at virka. Øktir og bøttir lánimøguleikar úr Húsalánsgrunninum eiga ikki at føra til hægri byggikostnað, og lán úr grunninum eiga at koma til útgjaldingar, tá sethús eru innilokað, um treytirnar til láníveitan annars eru til staðar.

10. Arbeiðsmarknaðarmál

Arbeiðsmarknaðarpolitikkurin miðar ímóti at útvega arbeiði til allar vinnuførar hendur, at bøta arbeiðsumhvørvið, at skapa góð arbeiðs- og eftirlønarviðurskifti, og at gera arbeiðsplássini trygg og áhugaverd.

Í mest møguligan mun skipa partarnir á arbeiðsmarknaðinum seg sjálvar og samráðast óheftir av landsmyndugleikunum um lønar-, organisatoriskar og gerðarættar/arbeiðsrættar spurningar.

Búskaparligu tiltøkini, so sum avtøkan av tvungnu samansparingini og lækkingin í marginalskattinum, eru grundað á afturhald í lønarkrøvunum hetta valskeiðið. Brestur henda fortreyt, verður spurningurin tikin til politiska viðgerð av nýggjum.

Sett verður nevnd við umboðum frá pørtunum á arbeiðsmarknaðinum og hinum almenna til at kanna spurningin um arbeiðsloysistrygging.

11. Kommunumál

Kommunala eftirlitið skal fáast at virka betur í neyvari samstarvi við búskapardeildina, so betri eftirlit og stýring fæst á kommunalum lántøkum og fløgum.

Landstýrið skal virka fyri størri kommunalum sjálvræði og samstarvi á ávísum økjum sum í skúla-, mentanar-, hávna-, umhvørvis-, heilsu- og almannamálum.

Fíggjarliga samskiftið millum land og kommunur verður endurskoðað og gjørt meir einfalt. Møguleikar fyri skuldarsanering fyri tær harðast fyrispentu kommunurnar verða kannaðir.

Kommunulógin verður endurskoðað.

12. Nýggj sjálvstýrislóg

Sett verður nevnd at gera uppskot til Sjálvstýrislóg fyri Føroyar ístaðin fyri Heimastýrislógina og at endurskoða lógirnar um stýrisskipan og umboðsvald Føroya, herundir eisini umboðsmannaskipan.

Reglur verða gjørdar fyri ábyrgd landstýrismanna og fyri landstýrisskipan.

13. EF, undirgrund og norðurlendskt samstarv

Hildið verður fram við samráðingum um fríhandilskipan við EF.

Kunnað verður um tey viðurskifti, sum EF krevur bæði viðvíkjandi góðsku, standard og annað, nú innari marknaður gerst veruleiki. Hetta fyri at vit lættari kunnu selja okkara vørur og gerast kappingarførir.

Av tí, at so stórur partur av útflutningsvirði Føroya verður seldur EF-londum, verður kannað, í hvønn mun neyðugt er at stovnseta umboðstovu í Bruxelles.

Samráðingar um yvirtøku av undirgrundini verða gjørdar liðnar sum skjótast.

Virkað verður fyri fullum føroyskum limaskapi í Norðurlandaráðnum, so Føroyar verða meir virknar har og í Tingmannaráði Útnorðurs.

14. Útbúgving og mentan

Gjørd verður heildarætlan fyri alt útbúgvingarverkið við tí endamáli at fastleggja best hóskandi innihald, bygnað og útbyggingarmøguleikar við atliti til framtíðar útbúgvingar, samskipan av verandi útbúgvingum og neyðugar byggiætlanir.

Hesi mál innan skúlaverkið verða endurskoðað og nútímansgjørd:

1. Fólkaskúlalógin
2. Lærarautbúgvingin
3. Handverksútbúgvingin
4. Lærlingalógin
5. Allar vinnu- og miðnámsútbúgvingar.
6. Skipanin fyri sjálvsognarstovnar í skúlaverkinum.
7. Gjaldsbýtið, har fíggjarorkan er lítil, millum land og kommunur í sambandi við útbygging.

Kannað verður, í hvønn mun ábyrgd og rættiodi kunnu leggjast út til teir einstøku lærustovnarnar.

Bygging av Maskinskúla og Studentaskúla verður raðfest í fløguætlanini. Kannaðir verða møguleikarnir fyri skipan við útbúgvingarløn í staðin fyri lestrarstuðul.

Gjørd verður útbyggingarætlan fyri søvn og granskingarstovnar, ið røkja Føroya náttúru, føroysk fornminni, mentanar- og siðaarv.

Arbeiðið at endurskoða bygnað hjá ÚF og SvF og at liberalisera møguleikarnar fyri at senda útvarp og sjónvarp heldur fram.

Mentanarligt virksemi verður framvegis stuðlað.

15. Umhvørvismál

Umhvørvislógin verður útbygd við neyðturviligum reglugerðum.

Reglur verða gjørdar móti skemd og dálking av náttúruni við atliti til vinnuligu menningina.

Umhvørvisverndin eigur at verða løgd út til kommunurnar ella kommunalar eindir at umsita.

Vart verður móti dálking uttanífrá, bæði frá ídnaðarvirkjum og vandanum fyri geislavirksemi frá kjarnorkuverkum, herundir Dounreay.

Umhvørvisverndarlóg fyri føroyska sjóøkið verður fyrireikað og løgd fyri løgtingið.

16. Samskiftismál

Fremsta treytin fyri bygdamenning er, at samferðsluviðurskiftini eru í lagi og forsvarlig, soleiðis at lætt er at koma til og frá . Samgongan vil virka fyri hesum. Við verandi búskaparkreppu í huga er neyðugt at endurskoða raðfestingina av fløgum til havnir, berghol, vegir og undirsjóvartunlar. Innanoyggja samferðslan verður betur samskipað og rationaliserað.

Bygdaleiðir verður umskipað og boðin út til teirra, sum røkja ruturnar.

Virksemið hjá Strandferðsluni verður ikki økt.

Postverk Føroya verður effektiviserað og fingið meir lønsamt.

17. Onnur mál

Virkað verður fyri, at ferðamannavinnan kann gerast týðandi íkast til samfelagsbúskapin.

Rúsdrekkalógin verður endurskoðað.

Lógirnar um almennar og privatar telduskráir við upplýsingum um fólk verða endurskoðaðar.

Farma- og ferðamannaskipavinnan verður tikin til viðgerðar, herundir FAS-skipanin.

Sjóvinnulóggávan og aðrar vinnulógir verða endurskoðaðar.

Lóggávur um innlit í almenn viðurskifti, um javnstøðu og um pressuetiskt ráð verða fyrireikaðar og kunnu leggjast fyri løgtingið til óbundna viðgerð.

Kannaðir verða fyrimunir og vansar við stovnseting av føroyskum umboðsstovum í Íslandi og Grønlandi .

Tilmæli frá Tingmannaráði Útnorðurs verða tikin til viðgerðar í landsstýrinum.